

ناظران خانگی کلاس درس

نگاهی بر ضرورت‌های تغییر در تعامل مدرسه با والدین

دکتر لیلا سلیقه‌دار، کارشناس حوزهٔ تعلیم و تربیت

نظر به اهمیت تعامل مدرسه با والدین، یکی از دغدغه‌های بدون توقف آن است که چگونه این ارتباط در راستا و مسیر تکامل باشد و به‌طور مدام با توجه به شرایط و اقتضائات، تغییراتی را شامل شود که نتیجه‌اش تعامل و مشارکت بیشتر این دو قطب با یکدیگر و همپاری برای تربیت سالم دانش‌آموزان است. در این روزها نگاه‌های متفاوتی در خصوص والدین پساکرونايي و تغییر نقش مدرسه ارائه شده‌اند؛ گویی مدرسه‌هایی که به انطباق خود با خانواده و والدین در شرایط پس از کرونا توجهی ندارند، محکوم به فنا خواهند بود، چرا که نمی‌توانیم برای پدیده‌ای تازه، خدماتی تاریخ‌گذشته ارائه دهیم و انتظار سودمندی و تأثیرگذاری داشته باشیم. بخشی از نمای تغییرات در این نوشته آمده است.

ضمن خدمت والدین!

یکی از ویژگی‌های ارتباط آموزشی والدین در دوران گذشته این بود که تنها تا جلوی در کلاس می‌توانستند ورود پیدا کنند و همهٔ آنچه در کلاس رخ می‌داد، از دخالت مستقیم و نگاه والدین پنهان بود. این در حالی است که در دوران کرونا والدین به کلاس‌ها ورود پیدا کردند و دیگر هیچ مانعی برای دریافت اطلاعات وجود نداشت و به نوعی کلاس‌های آموزشی به دوره‌های ضمن خدمت برای والدین تبدیل شدند. مادران و پدرانی که در جریان نحوهٔ آموزش و مواجههٔ تربیتی معلمان قرار گرفتند، در این زمینه توانایی بسیاری به دست آوردند، تا جایی که برخی از همین طریق به نقادانی زبردست در خصوص آموزش و تربیت بدل شدند. در چنین شرایطی این پرسش مطرح است که چگونه می‌توان از ظرفیت پرتوان ایجادشده برای تقویت بنیان آموزشی مدرسه استفاده کرد؟

به توصیه نویسنده
این مقاله، فیلم بالا را
هم ببینید.

چینش جدید در تیم ارزیابی

شاید شما هم تجربه تکمیل جملات نیمه تمام را که لازم است خود را به جای کسی تصور کنید داشته باشید. در چنین شرایطی، هر اندازه پاسخ دهنده توانایی و دانش بیشتری داشته باشد، راه‌ها و نشانه‌های درست و عملی‌تری را رهنمون می‌کند. باید پذیرفت، برخی والدین برای ورود به تیم ارزشیابی مدرسه در شرایط مناسبی قرار دارند و می‌توانند در زمینه جریانات آموزشی و تربیتی نیز مداخلات ارزشمندی داشته باشند.

از سوی دیگر، یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های مدرسه، ورود غیر کارشناسی والدین و دخالت‌های ناسودمند و گاه برخورنده آنان است. برای اینکه مداخلات به تعامل‌های اثرگذار و سازنده تبدیل شوند، پیشنهاد می‌شود برای هر کلاس یا پایه تحصیلی تیمی نظارتی از والدین ترتیب دهید و برای دریافت نظرات آن‌ها فهرست وارسی طراحی و تنظیم کنید تا از این طریق بتوانند به صورت دوره‌ای و مطابق گزاره‌های خواسته شده، نظرات خود را بیان کنند.

این گروه به نوعی ناظر خارجی محسوب می‌شوند

و لازم است در زمان‌های معینی که مدرسه تعیین می‌کند سر کلاس حاضر شوند و نسبت به ارزیابی کلاس، مطابق فهرستی که در اختیار دارند، اقدام کنند. گزاره‌های هر فهرست وارسی غالباً درخصوص فنون تدریس، اعم از مدیریت کلاس درس، جذابیت کلاس درس، نحوه تعامل معلم با دانش‌آموزان و مواردی از این دست است. ورود به محتوای آموزشی تنها در شرایطی صورت می‌گیرد که والدین تحصیلاتی در همان رشته داشته باشند.

نمونه‌ای از مشارکت والدین در مشاهده و ارزیابی کلاس درس در برگه پیوست آمده است.

در ادامه جلب مشارکت والدین، لازم است درباره برخی مشاهدات کلاسی بحث و بررسی بیشتری شود. برای مثال، نقاط قوت کلاس از نظر والدین ناظر بیان شود. همچنین، در زمینه حوزه‌های مورد نیاز برای تغییر و بهسازی، با توجه به مشاهدات صورت گرفته گفت‌وگو شود.

این قبیل گفت‌وگوها نیازمند هدایت تخصصی یک راهبر آموزشی است؛ به گونه‌ای که در نهایت هر یک از پیشنهادها به تغییراتی سودمند منجر شود.

فهرست وارسی مشاهده کلاس درس توسط والدین

عمل	آری	گاهی	خیر	نظر
فعالیت آغازین مناسبی به اجرا درمی‌آید.				
توضیحات معلم روشن است.				
سؤال و جواب اثربخشی انجام می‌شود.				
برای یکایک دانش‌آموزان و برای گروه‌ها زمان مناسبی برای سخن گفتن در نظر گرفته می‌شود.				
آهنگ حرکت درس روان و موزون و دانش‌آموزان متوجه و فعالانه با فعالیت یادگیری مشغول هستند.				
نحوه نمره‌گذاری برای دانش‌آموزان روشن است.				
معلم بر پیشرفت و طرز عمل دانش‌آموزان نظارت دارد.				
از منابع یادگیری با کیفیت بهره گرفته می‌شود.				
دانش‌آموز هر جا که نیاز دارد کمک متناسبی را به موقع دریافت می‌کند.				
تدریس فراپنداری است ترغیب و تهییج کننده، چالش انگیز و دقیق.				
مدیریت رفتار مناسب است.				
مدیریت زمان مؤثر است.				

برنامه تلفیقی، ضرورتی تازه

از دیگر وجوه برنامه‌ریزی در دورانی که والدین و دانش‌آموزان نسبت به حضور در مدرسه و همراهی با برنامه‌ها گریزان هستند، اتکا بر برنامه‌های تلفیقی است. بدیهی است تلفیق درس‌ها می‌تواند به یادگیری عمیق و گسترده‌تری منجر شود. از سوی دیگر، برخی آموزه‌ها مانند مهارت و آداب زندگی به صورت ماهیتی در دل سایر آموزش‌ها قرار دارند و در صورتی می‌توانند تأثیرگذار باشند که همراه با دیگر موقعیت‌های آموزشی ارائه شوند. این ایده هدایتگر برنامه‌ریزی تلفیقی است که در آن به منظور جلب و جذب مشارکت مخاطبان و نیز افزایش میزان سازندگی آموزش، مهارت‌ها و آموزه‌هایی که شاید تاکنون به صورت مستقل مورد توجه قرار داشتند و در برنامه مدرسه بودند، حالا به عنوان عضوی تلفیقی در دیگر کلاس‌های آموزشی و فرایند یاددهی یادگیری کتاب‌های درسی رسمی قلمداد می‌شوند و اثربخشی کلاس را چند برابر می‌کنند. این اقدام موجب می‌شود میزان اعتماد از دست رفته خانواده به مدرسه کاهش یابد و در عین حال با افزایش مشارکت آنان، اثربخشی برنامه‌های آموزشی مدرسه افزایش یابد.

از شناسایی تا نمایانی رسالت مدرسه

در دوران کرونا برخی از والدین به این نتیجه رسیدند که نقش آموزشی معلمان و مدرسه را می‌توانند بدون حضور فرزندان‌شان در مدرسه و از روش‌های گوناگون، از جمله دریافت خدمات سایت‌های آموزشی، معلمان خصوصی و فیلم‌های آموزشی دریافت کنند. هر چند همین عقیده برخی مدیران، بدون در نظر گرفتن شرایط بهره‌مندی خانواده از خدمات یادشده، خسارت‌های فراوانی از جمله ترک تحصیل برخی دانش‌آموزان را سبب شد، از سوی دیگر زمینه تردید بازگشت پس از کرونای دانش‌آموزان به مدرسه را فراهم آورده است.

به این منظور و پیش از هر اقدامی برای کمک به خانواده، لازم است به‌عنوان مدیر مدرسه از خود پرسیم مدرسه به غیر از آموزش محتوای کتاب‌های درسی چه مسئولیت یا نقش‌های دیگری دارد و در برابر خانواده و دانش‌آموزان، چه رسالت‌هایی را می‌تواند به سرمنزل مقصود برساند.

پس از شناسایی این موارد، حالا نوبت آن است که در جلسات گفت‌وگو با والدین در این زمینه صحبت شود و در تعامل با آنان، دیگر وجوه اثرگذاری مدرسه نمایانده و معرفی شود؛ درست مانند اینکه مدرسه پدیده‌ای نوظهور و ناآشنا برای خانواده است. از سوی دیگر، با تکیه بر مشارکت همه عوامل مدرسه از جمله معلمان، وجوه سازنده مدرسه در عمل برای مخاطبان و ذی‌نفعان نشان داده شود. این موضوع تنها با توجیه و همراهی معلمان کارساز است تا بتوانند و بدانند چگونه در تلفیق آموزش حضوری و مجازی همچنان بر زمینه‌های یادگیری‌های مشارکتی تأکید کنند، از فرصت‌های هم‌آموزی آموزشی و تربیتی بهره‌مند شوند و در عین حال بر نقش والدین در تکامل فرایند یاددهی یادگیری تکیه کنند.

کوتاه سخن

از جمله زمینه‌های جلب مشارکت خانواده در برنامه‌های مدرسه، ایجاد و تقویت حس اعتماد و باور به تأثیرگذاری مدرسه است. برای این منظور، صرفاً ادامه راه قبلی و معمول مدرسه کارساز نیست. والدین و دانش‌آموزان نیاز دارند شیوه‌های متناسب با شرایط موجود را از طریق مدرسه دریافت کنند، بشناسند و به باور اثرگذاری مدرسه برسند. آن‌ها نیاز دارند در عمل و در برنامه‌های درسی و غیردرسی مدرسه نظرات خود را مشاهده کنند تا به این ترتیب با میل و حس ضرورت بیشتری به تعامل با مدرسه بپردازند. این موضوع تنها به بخش آموزش خانواده محدود نمی‌شود و گستره آن به استفاده از والدین به‌مثابه ارزیاب و مشاهده‌گر نقاد رسیده و در عین حال لازم است نیازهای آموزشی و تربیتی خانواده و دانش‌آموزان در برنامه‌های مدرسه به‌صورت تلفیقی و حلزونی مورد توجه و برنامه‌ریزی قرار گیرد تا مشارکت آنان با مدرسه افزایش یابد.